

ข้อความในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงที่ว่า “เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจังกอบในไพร่ลู่ทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้า ใครจักใคร่ค้าม้าค้า” และอีกตอนหนึ่งที่ว่า “แต่คนอันมีในเมืองไทย ด้วยรู้ด้วยหลอก ด้วยแกล้ว ด้วยหาญ ด้วยแคะด้วยแรง หากคนจักเสมอมิได้ อาจปราบฝูงข้าศึก มีเมืองกว้างขวางหลาย” ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้จารึกมีความรู้สึกภาคภูมิใจในบ้านเมือง และรู้สึกรักถิ่นฐานของตนอย่างที่หาบ้านเมืองอันมาเทียบเทียมมิได้ จึงถ่ายทอดความรู้สึกนี้ให้ปรากฏแก่คนทั่วไปด้วย แม้ความรู้สึกเช่นนั้นจะมีใช้จุดประสงค์อันแท้จริงของศิลาจารึกก็ตาม

ในเรื่องลิลิตพระลอ และกำสรวลศรีปราชญ์ แม้กวีมิได้มีจุดประสงค์หลักที่แท้จริงเพื่อการสนับสนุนอุดมการณ์ในเรื่องความรักชาติก็ตาม แต่กวีก็ได้แทรกเรื่องราวบางอย่างเพื่อชักนำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และสร้างค่านิยมความรักบ้านเมืองขึ้นมาเหมือนกัน เช่น

บุญเจ้าจอมโลกเลี้ยง	โลกา
ระเรื้อยเกษมสุขพูน	ใช้น้อย
แสนสนุกศรีอโยธยา	ดูร่า ถึงเลย
ทุกประเทศชมค้อยค้อย	กล่าวอ้างเย็นขอ (ลิลิตพระลอ)
อยุธยาศยงฟ้า	ลงดิน แลฤา
อำนาจบุญเพรงพระ	ก่อเกื้อ
เจตีย์ลอออินทร	ปราสาท
ในทาบทองแล้วเนื้อ	นอกโสรม (กำสรวลศรีปราชญ์)

เช่นเดียวกับในนิราศพระบาทของสุนทรภู่ ซึ่งแม้จะเป็นการพรรณนาความรู้สึกส่วนตัวในการที่ต้องจากนางไป แต่ก็ไม่ได้ลืมแทรกความรู้สึกรักและห่วงแหนชาติบ้านเมืองเอาไว้ด้วย เช่น

แต่ปู่ตายเราท่านเล่ามา	เมื่อแรกศรีอยุธยาจักรวิญ
กษัตริย์สืบสุริยวงศ์ดำรงโลก	ระงับไทกสุขสุตจะสรรเสริญ
เราเห็นยับยั้งแต่รอยก็พลอยเพลิน	เสียดายเกิดมาเมื่อเกินน่าน้อยใจ (นิราศพระบาท)

วรรณกรรมชั้นเอกที่มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมือง และถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างเด่นชัดคือ “ลิลิตยวนพ่าย” ซึ่งแต่งเพื่อยกย่องพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และสดุดีชัยชนะในการรบกับชาวยวนหรือโยนก และอีกเรื่องคือ “ลิลิตตะเลงพ่าย” ซึ่งแต่งเพื่อยกย่องพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสดุดีชัยชนะในการรบกับพม่า คราวสงครามยุทธหัตถี

ส่วนวรรณกรรมปัจจุบันที่สนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองน่าจะได้แก่ “สี่แผ่นดิน” และ “ไฟแดง” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช “จันทร์หอม” ของวชิษฐ์ เทชกฤษ “พลับพลาชาติ” ของ รัตนะ ยาวะประภาส “สงครามชีวิต” ของศรีบูรพา และ “ไฟรบแดง” ของสววัฒน์ วรคิลก เป็นต้น.

บรรณานุกรม

- การวัฒนธรรม, กรม วรรณกรรม เอกสารวัฒนธรรมฉบับที่ ๖ กรมการวัฒนธรรม ๒๕๔๕.
 ชลธิรา ถัดอยู่ (บรรณาธิการ) ส่องไทย เกิดไทย ๒๕๔๘.
 ศิลปากร, กรม ศิลปากรศึกษา หอสมุดที่ ๑ โรงพิมพ์รัชตภณีย์ ๒๕๐๖.